

การวิเคราะห์แนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง
An Analytical Study of the Concept of Active Learning through
the Lens of Postmodern Philosophy

สหัช ปิกขุนทด

Sahathat Bikkhunthot

เมธา หริมเทพาธิป

Metha Hrimtepathip

ชิสา กันยาวิริยะ

Chisa Ganyaviriya

สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Master of Arts Program in Philosophy and Ethics, graduate School,

Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: mrsahathatbik@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 14 ธันวาคม 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 27 มกราคม 2569

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 10 กุมภาพันธ์ 2569

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความเชิงปรัชญามีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) เพื่อศึกษาปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง และ 3) เพื่อวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านวิสัยทัศน์และเป้าหมายจากเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ควบคู่กับแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่สอดคล้องกับปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง โดยนำผลการวิเคราะห์ที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะชีวิต และทัศนคติที่เหมาะสม ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิด การวิเคราะห์ การทดลอง และการสะท้อนผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกยุคใหม่ได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความยืดหยุ่น ความสมดุล และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง 2) ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการประสานความแตกต่าง การรักษาสันติ และการปรับตัว

ตามบริบท สามารถนำมาประยุกต์ใช้ทั้งในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกแนวทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง พร้อมทั้งพัฒนาความรู้ทางวิชาการควบคู่กับทักษะชีวิต และ3) การจัดการเรียนรู้เชิงรุกภายใต้กรอบปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง แสดงให้เห็นว่าการบูรณาการแนวคิดทั้งสองเข้าด้วยกันช่วยส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะชีวิต และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อีกทั้งยังเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงและความหลากหลายของบริบทในโลกยุคใหม่ ทำให้การเรียนรู้เป็นมากกว่าการถ่ายทอดความรู้ แต่เป็นกระบวนการสร้างผู้เรียนที่มีศักยภาพและพร้อมเผชิญความซับซ้อนของสังคมร่วมสมัยในปัจจุบัน

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, ปรัชญา, ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

ABSTRACT

This article is a philosophical study with three main objectives: 1) to examine the concept and practice of active learning, 2) to explore the principles of moderate postmodernism, and 3) to analyze active learning in accordance with the philosophical framework of moderate postmodernism. This study is a qualitative research aimed at examining and analyzing data related to the vision and goals derived from the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (2008), together with the concept of Active Learning that aligns with Moderate Postmodern Philosophy.

The findings from the analysis were applied as a framework for enhancing the quality of Active Learning management based on the principles of Moderate Postmodern Philosophy. The results of the study revealed that 1. Active Learning is a process that fosters learners' development in terms of knowledge, life skills, and appropriate attitudes through learning activities that encourage thinking, analysis, experimentation, and self-reflection. This approach enables learners to adapt appropriately to social changes and the demands of the modern world and is consistent with the principles of flexibility, balance, and experiential learning emphasized in Moderate Postmodern Philosophy. 2. Moderate Postmodern Philosophy is a philosophical approach that emphasizes the integration of differences, the maintenance of balance, and adaptation to contextual conditions. It can be applied to both the design of learning processes and real-life practices, allowing learners to choose learning approaches suited to their individual needs while simultaneously developing academic knowledge alongside life skills. and 3. Active Learning within the framework of Moderate Postmodern Philosophy demonstrates that

integrating these two concepts promotes holistic learner development in terms of knowledge, life skills, and desirable characteristics. Furthermore, it enhances learners' ability to adapt to change and to diverse contexts in the contemporary world, positioning learning not merely as the transmission of knowledge but as a process of cultivating learners with full potential who are prepared to cope with the complexity of modern society.

Keywords: Learning Management, Active Learning Management, Philosophy, Moderate Postmodern Philosophy

1. บทนำ

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงานในสังคม โดยครอบคลุมตั้งแต่การวางแผน ออกแบบ ดำเนินการ และประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) อย่างไรก็ตาม รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบดั้งเดิมในระบบการศึกษาไทยที่ผ่านมา มักเน้นการถ่ายทอดความรู้จากครูสู่ผู้เรียนในลักษณะทางเดียวหรือการบรรยาย (Lecture-Based Learning) ซึ่งผู้เรียนมีบทบาทเพียงการรับสาร จดจำ และทำแบบทดสอบตามเกณฑ์ที่กำหนด (สุริยา วิทยาประดิษฐ์, 2561) แม้วิธีการดังกล่าวจะมีข้อดีในด้านการจัดการชั้นเรียน และการส่งผ่านเนื้อหาในระยะเวลาจำกัด แต่กลับมีข้อจำกัดสำคัญ กล่าวคือ ผู้เรียนขาดโอกาสในการเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง ไม่สามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างแท้จริง อีกทั้งการจัดการเรียนรู้อยังไม่สามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยเฉพาะความแตกต่างระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท ส่งผลให้กระบวนการเรียนรู้อาจไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงลึกทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม จากข้อจำกัดดังกล่าว ระบบการศึกษาจึงหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเฉพาะแนวคิด การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการสร้างองค์ความรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง การอภิปราย การทำงานกลุ่ม การเรียนรู้จากปัญหาและบริบทจริง รวมถึงการสะท้อนผลการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) แนวคิดดังกล่าวไม่เพียงเป็นการเปลี่ยนวิธีสอน แต่ยังเป็นการเปลี่ยนกรอบความคิดของทั้งครูและผู้เรียน ให้การเรียนรู้มีความหมายเชื่อมโยงกับชีวิตจริง และส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีรากฐานจากปรัชญาการศึกษาหลายสาย โดยเฉพาะปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ซึ่งเน้นว่าความรู้เกิดจากการกระทำและประสบการณ์จริง แนวคิด “Learning by Doing” ของ John Dewey ได้ส่งอิทธิพลสำคัญต่อการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือทำ

(Dewey, 1938) ขณะเดียวกัน ปรัชญาสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) ของ Piaget และ Vygotsky ชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนสร้างความรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและสังคม การเรียนรู้เชิงรุกจึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างความหมายร่วมกันผ่านการทำงานกลุ่ม การคิดวิเคราะห์ และการสะท้อนผลการเรียนรู้ (Piaget, 1970; Vygotsky, 1978) นอกจากนี้ ปรัชญาปฏิรูปนิยม (Progressivism) ยังเน้นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต โดยส่งเสริมการคิดวิพากษ์และการเรียนรู้จากปัญหาจริงในสังคม (Counts, 1932) ในบริบทการศึกษาไทยร่วมสมัย แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้รับการบูรณาการเข้ากับปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง (Moderate Postmodern Philosophy) ซึ่งเสนอโดยศาสตราจารย์กิริติ บุญเจือ โดยปรัชญานี้ให้ความสำคัญกับความหลากหลาย การเสวนา การเปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการยอมรับว่าความรู้เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นผ่านบริบทและความสัมพันธ์ ไม่ใช่ความจริงตายตัว (Bunchua, 2008) หลักคิดดังกล่าวสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการตั้งคำถาม ตีความ และสร้างองค์ความรู้ของตนเองผ่านกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมสะท้อนผลการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติจริง การนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้ยังประสบปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะการขาดความเข้าใจเชิงลึกในแก่นแท้ของแนวคิด ครูจำนวนมากยังคงปรับเปลี่ยนเพียงรูปแบบกิจกรรมภายนอก โดยยังยึดครูเป็นศูนย์กลาง และไม่เชื่อมโยงหลักคิดจากปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเข้ากับการออกแบบการเรียนรู้อย่างแท้จริง ส่งผลให้กระบวนการเรียนรู้อย่างขาดพลังในการสร้างความหมายร่วมกันและไม่สามารถพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนได้เต็มที่

ดังนั้น การศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความเข้าใจเชิงลึก และพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาไทย โดยมุ่งพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้เรียน ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ การปรับตัว การร่วมมือ และการแสวงหาความรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษา การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืนในระยะยาว (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น, 2567)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
2. เพื่อศึกษาปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง
3. เพื่อวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

3. สมมติฐานการวิจัย

1. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ควรมีลักษณะที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ โดยเน้นการสร้างความรู้ด้วยตนเอง การปฏิสัมพันธ์ในเชิงสร้างสรรค์ และการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง

2. ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เน้นการเปิดใจยอมรับความแตกต่าง การแสวงหาจุดร่วม และการใช้วิจารณ์ญาณอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เชิงรุกได้

3. การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางควรเป็นการบูรณาการแนวคิดที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตผ่าน 4 มิติสำคัญ ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ความสามารถในการปรับตัว (Adaptivity) การร่วมมือ (Collaboration) และการแสวงหาความรู้ (Requisitivity)

สมมติฐานเหล่านี้จะช่วยเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบททางการศึกษาในศตวรรษที่ 21

4. ขอบข่ายของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเอกสาร ประกอบด้วยเอกสารปฐมภูมิ และเอกสารทุติยภูมิ

1.1 เอกสารปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ หนังสือชุดปรัชญาสวนสุนันทา เล่มที่ 1 (ปรัชญาและจริยศาสตร์เบื้องต้น และเล่มที่ 6 (ปรัชญาและจริยศาสตร์ยุคใหม่) เขียนโดย ศาสตราจารย์ กิรติ บุญเจือ บุญเจือ (2560) จัดพิมพ์โดยสาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

1.2 เอกสารมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วยเนื้อหาที่สำคัญ 2 ส่วน คือ ส่วนของแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

2.1 ศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก รูปแบบวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2.2 ศึกษาปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เป็นการศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับปรัชญา 5 กระบวนทัศน์ หลักการ วิธีการ และเป้าหมายของกระบวนทัศน์หลังนวยุคสายกลาง สัญชาตญาณ 4 พลัง 4 คุณธรรม 4

3. ขอบเขตด้านประชากร การวิจัยนี้มีประชากรเป็นเอกสารและตำราในการสืบค้นข้อมูล โดยมีเอกสารหลักดังนี้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ส่งเสริมให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง มีปฏิสัมพันธ์ และใช้กระบวนการกลุ่มในการสร้างความรู้

Jonassen (1999) การเรียนรู้ควรเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมที่มีความหมาย

Bonwell & Eison (1991) การเรียนรู้เชิงรุกคือการที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมทั้งด้านร่างกายและจิตใจในกิจกรรมการเรียนรู้

ศาสตราจารย์กิริติ บุญเจือ การเรียนรู้ที่ดีควรยอมรับความหลากหลาย เคารพบริบท และให้อิสระทางความคิด

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ส่งเสริมให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง มีปฏิสัมพันธ์ และใช้กระบวนการกลุ่มในการสร้างความรู้

Marzano (2003) ผู้เรียนควรมีโอกาสสะท้อนคิด (Reflection) และประเมินตนเอง เพื่อพัฒนาต่อเนื่อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) (2561) การเรียนรู้เชิงรุกเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม

4. ขอบเขตด้านเวลา

เดือนมกราคม 2568 - ธันวาคม 2568

5. ประโยชน์ที่ได้รับ

1. มีความเข้าใจในหลักการของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง และสามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรหรือออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

2. สามารถประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. สามารถวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เพื่อนำไปปรับปรุงแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียนและบริบทปัจจุบัน

6. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) จากนั้นจึงเขียนบรรยายเชิงพรรณนาเพื่อสรุปและอภิปรายผลการวิจัย โดยสรุปวิธีดำเนินการวิจัยเป็นข้อ ๆ ตามลำดับดังนี้

1. ขั้รวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์แนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง โดยมีเอกสารปฐมภูมิ ซึ่งประกอบไปด้วย หนังสือชุดปรัชญาสวนสุนันทา เล่มที่1 (ปรัชญาและจริยศาสตร์เบื้องต้น และเล่มที่ 6 (ปรัชญาและจริยศาสตร์ยุคใหม่) เขียนโดย ศาสตราจารย์กิริติ บุญเจือ บุญเจือ และเอกสารทุติยภูมิ ซึ่งประกอบไปด้วย.จากเอกสารหนังสือ บทความวิจัย รายงานการวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง โดยข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะถูกนำมาวิเคราะห์และตีความ เพื่อทำความเข้าใจลักษณะและแนวทางของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางที่เหมาะสม อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนอย่างเป็นองค์

รวม ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวจะนำไปสู่การสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และการเสนอข้อเสนอนะ เพื่อเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้จริง รวมถึงเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางต่อไป

2. ขั้นตอนเรียบเรียงข้อมูล ได้แก่ การนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและบทความวิจัยมาจัดหมวดหมู่เป็นประเด็นหรือด้านต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

3. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การนำข้อมูลผ่านการเรียบเรียงแล้วมาวิเคราะห์เพื่อค้นหาความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ในมิติต่าง ๆ อันนำไปสู่การตอบคำถามของการวิจัยอย่างเป็นระบบ

4. ขั้นตอนสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ได้แก่ การสรุปผลการวิเคราะห์และการอภิปรายผลในประเด็นต่าง ๆ โดยเชื่อมโยงกับเอกสารและบทความวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

7. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นแนวทางหลัก ซึ่งเหมาะสมกับการศึกษาทางด้านปรัชญาและการวิเคราะห์แนวคิดในเชิงลึก การวิจัยเชิงคุณภาพมีจุดเด่นในการเข้าถึงเนื้อหาอย่างลึกซึ้งและเปิดโอกาสให้นักวิจัยสามารถตีความข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้โดยอิสระบนพื้นฐานของกรอบแนวคิดที่ชัดเจนการวิจัยเอกสารในการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ข้อมูลจากเอกสารทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ ซึ่งครอบคลุมถึงหนังสือทางปรัชญา บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และแหล่งข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง

8. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 3 แนวทางหลัก ได้แก่

1. การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ดำเนินการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวบรวมประเด็นที่ปรากฏอย่างต่อเนื่อง วิเคราะห์สาระสำคัญของแต่ละประเด็น และสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดร่วมที่สะท้อนคุณลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2. การตีความเชิงปรัชญา (Philosophical Hermeneutics) พิจารณาข้อมูลทางปรัชญาหลังนวยุคสายกลางผ่านการตีความเชิงลึก เพื่อทำความเข้าใจความหมายของแนวคิดและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลัก ได้แก่ สัญชาตญาณ 4 พลัง 4 และคุณธรรม 4

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบเชิงแนวคิด (Conceptual Comparative Analysis) ดำเนินการเชื่อมโยงและสังเคราะห์แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง โดยอาศัยการเปรียบเทียบแนวคิดและการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชื่อมโยง เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีฐานคิดทางปรัชญาอย่างชัดเจน

9. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสะท้อนว่า การเรียนรู้เชิงรุกเป็นแนวทางที่มุ่งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในกระบวนการเรียนรู้ โดยผู้เรียนไม่ได้ทำหน้าที่เพียงรับความรู้จากผู้สอน แต่ต้องคิดวิเคราะห์ ทดลอง และสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง กระบวนการดังกล่าวช่วยพัฒนาผู้เรียนอย่างครบองค์รวม ทั้งด้านความรู้ ทักษะชีวิต และคุณลักษณะทางจิตใจ ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การแก้ปัญหา การอภิปรายกลุ่ม การทำโครงงาน และการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง ผู้เรียนจึงสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิม พัฒนาการคิดอย่างมีเหตุผล และปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะและสนับสนุนการเรียนรู้ มากกว่าการถ่ายทอดความรู้ฝ่ายเดียว การจัดการเรียนรู้เชิงรุกจึงช่วยเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน การสื่อสาร และการสะท้อนคิด

ผลการศึกษาปรัชญาหลังนวยุคสายกลางพบว่า ปรัชญานี้เป็นกรอบแนวคิดที่เน้นความสมดุล ความยืดหยุ่น และการปรับตัว โดยหลีกเลี่ยงความสุดขั้วทางความคิด และให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์เชิงองค์รวมระหว่างความคิด การกระทำ และประสบการณ์ ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมองว่าการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตควรสอดคล้องกับบริบทจริง ผู้เรียนสามารถเลือกแนวทางการคิดและการตัดสินใจที่เหมาะสมกับสถานการณ์ โดยไม่ยึดติดกับกรอบตายตัว การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการสะท้อนผลการปฏิบัติเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาอย่างรอบด้าน พร้อมทั้งส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวต่อความซับซ้อนและความไม่แน่นอนของโลกยุคใหม่

ผลการวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางชี้ให้เห็นว่าการบูรณาการทั้งสองแนวคิดช่วยเสริมพลังซึ่งกันและกัน โดยการจัดการเรียนรู้ถูกออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และบริบทของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เน้นสมดุลระหว่างความรู้ทางวิชาการ ทักษะชีวิต และคุณลักษณะด้านทัศนคติ ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดและสะท้อนเส้นทางการเรียนรู้ของตนเอง ขณะที่ครูสามารถปรับบทบาทและกิจกรรมให้ยืดหยุ่นตามบริบทจริง การเรียนรู้จึงไม่มุ่งเน้นรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งอย่างตายตัว แต่เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงการคิด การลงมือปฏิบัติ และการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง

10. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก อภิปรายผลการวิจัยได้ว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวทางการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในกระบวนการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ทั้งนี้เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวมีรากฐานจากทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) ซึ่งเปลี่ยนบทบาทผู้เรียนจากผู้รับสารมาเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ การคิดวิเคราะห์ และการสะท้อนผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Bonwell & Eison, 1991) ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับข้อจำกัดของการเรียนรู้แบบบรรยายที่ไม่

เอื้อต่อการเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Meyers และ Jones (1993) ที่ชี้ว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกช่วยกระตุ้นกระบวนการคิดระดับสูงผ่านกิจกรรมที่มีความหมายและการสะท้อนคิด นอกจากนี้ แนวคิดของ Piaget อธิบายว่าการเรียนรู้เกิดจากการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและสร้างความรู้ใหม่ผ่านกระบวนการดูดซึมและการปรับโครงสร้างทางปัญญา (Piaget, 1970) ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นการทดลองและการเผชิญปัญหาจริง ขณะเดียวกัน แนวคิดของ Vygotsky ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคมที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์และการเสวนาหรือปฏิสัมพันธ์ภายในเขตพัฒนาการใกล้เคียง (ZPD) (Vygotsky, 1978) อันสอดคล้องกับหลักการของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางที่เน้นการเสวนาเพื่อสร้างความหมายร่วมกัน (กิริติ บุญเจือ, 2560) เมื่อวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดดังกล่าว จะเห็นว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกช่วยพัฒนาการเรียนรู้อย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธนวัฒน์ จวนแจ้ง (2566) ที่ชี้ให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาหลังนวยุคสายกลางสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตควบคู่คุณธรรมได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับแนวคิดของ Silberman (1996) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำควบคู่การคิดและการสะท้อนคิด อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากผลการวิเคราะห์ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง อภิปรายผลการวิจัยได้ว่า ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง (Moderate Postmodernism) เป็นกรอบแนวคิดเชิงปรัชญาที่มุ่งสร้างดุลยภาพระหว่างความจริงแบบสัมบูรณ์ของยุคนวยุคและความจริงแบบสัมพัทธ์ของยุคหลังนวยุค โดยให้ความสำคัญกับการใช้วิจารณ์ญาณ การเปิดรับความหลากหลายทางความคิด และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์เป็นเป้าหมายสูงสุด ภายใต้มุมมองแบบองค์รวมไม่แยกส่วน เพื่อหลีกเลี่ยงความสุดโต่งและความแตกแยกทางความคิด (กิริติ บุญเจือ, 2560) แนวคิดดังกล่าวจึงเป็นรากฐานที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ในบริบทที่ผู้เรียนมีความแตกต่างทางปัญญา ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของ พจนา มาโนช (2564; 2566) ที่ชี้ว่าปรัชญาการศึกษาตามแนวหลังนวยุคสายกลางสนับสนุนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เปิดกว้างต่อการตีความและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างเท่าเทียม โดยทำหน้าที่เป็นจุดกึ่งกลางระหว่างความเชื่อแบบสัมบูรณ์และสัมพัทธ์ ขณะเดียวกัน เมธา หริมเทพาธิป (2559) อธิบายว่าสายกลางเป็นการเสนอ “อิสระภายใต้กรอบ” ซึ่งเหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความหลากหลาย และสอดคล้องกับการพัฒนาสมรรถนะสำคัญของการศึกษาไทยยุคใหม่ เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และการตัดสินใจเชิงคุณธรรม นอกจากนี้ ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางยังเสนอวิธีการทำความเข้าใจโลกผ่านการตีความอย่างมีวิจารณ์ญาณตามหลักอรรถปริวรรต และการเสวนาเพื่อแสวงหาฉันทามติอย่างมีเหตุผล (กิริติ บุญเจือ, 2560; เมธา หริมเทพาธิป, 2559) ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เกิด “พลัง 4” ได้แก่ ความสร้างสรรค์ การปรับตัว การร่วมมือ และการแสวงหาความรู้ อันเป็นสมรรถนะสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืน (กิริติ บุญเจือ, 2560)

จากผลการวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง อภิปรายผลการวิจัยได้ว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นรูปแบบการจัดการ

เรียนรู้เชิงองค์รวม (Holistic Model) ที่บูรณาการการลงมือปฏิบัติของผู้เรียนเข้ากับกรอบคิดด้านจริยธรรมและการใช้วิจารณ์ญาณอย่างมีเหตุผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน (กิริติ บุญเจือ, 2563) ทั้งนี้เนื่องจาก Active Learning มีลักษณะสอดคล้องกับหลักการสำคัญของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางที่เน้นการแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง การยอมรับความจริงเชิงสัมพันธ์ และการใช้การเสวนาเป็นเครื่องมือสร้างความหมายร่วมกัน (กิริติ บุญเจือ, 2560) โดยธรรมชาติของการเรียนรู้เชิงรุกต้องอาศัยการทำงานร่วมกัน การอภิปราย และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการของปรัชญาดังกล่าวอย่างชัดเจน ผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงณา มาโนช (2566) ที่ระบุว่าหลักการของหลังนวยุคนิยมสายกลางประกอบด้วยการไม่ยึดมั่นถือมั่น การมององค์รวม และการใช้วิจารณ์ญาณในการตีความ ขณะเดียวกัน เมธา หริมเทพาธิป (2559) ชี้ว่ากระบวนการอรรถปริวรรตและหลักคิด “วิเคราะห์-วิจักษ์-วิธาน” เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เมื่อบูรณาการ Active Learning เข้ากับกรอบปรัชญานี้ ผู้เรียนจึงสามารถใช้เสรีภาพในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ภายใต้กรอบกำกับด้านเหตุผล จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky และ Habermas ที่เน้นการสร้างความรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์และการเสวนาอย่างมีเหตุผล ดังนั้น การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางจึงเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมที่สุดในการนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของปรัชญา คือ การพัฒนาผู้เรียนให้มี “พลัง 4” ได้แก่ ความสร้างสรรค์ ความสามารถในการปรับตัว การร่วมมือ และการแสวงหาความรู้ อันนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งในระดับปัจเจกและสังคมในศตวรรษที่ 21

จากการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์แนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ คือ 4-D Dynamics Model ซึ่งเป็นโมเดลพลวัตแห่งการเรียนรู้เชิงรุกบนฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง โมเดลนี้ถูกออกแบบมาเพื่อเปลี่ยนแปลงกรอบการเรียนรู้แบบเดิมโดยเปลี่ยนจาก "การถ่ายทอด" เป็น "การถักทอ" ความรู้ผ่าน 4 องค์ประกอบหลักที่สอดคล้องประสานกัน ซึ่งประกอบด้วย แผนภาพที่ 1 4-D Dynamics Model

1. Deep Dialogue (การเสวนาเชิงลึก) ในมิตินี้ มุ่งเน้นการเปลี่ยนพื้นที่ห้องเรียนแบบเดิมให้กลายเป็น "ชุมชนแห่งการแสวงหา" (Community of Inquiry) โดยเริ่มจากกระบวนการตั้งคำถามปลายเปิดที่ปราศจากคำตอบถูกผิดแบบเบ็ดเสร็จ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้ง "ประสบการณ์เดิม" และชุดความจริงส่วนบุคคลออกมาถ่ายทอด หัวใจสำคัญอยู่ที่การฝึกทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) เพื่อทำความเข้าใจโลกทัศน์ที่แตกต่างของผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางที่เชื่อว่าความรู้เกิดจากการตกลงร่วมกันทางสังคม (Social Collaboration) ในมิตินี้ บทบาทของผู้สอนจึงต้องปรับเปลี่ยนจาก "ผู้เชี่ยวชาญ" ผู้ถือครองความจริงเพียงหนึ่งเดียว มาเป็น "ผู้อำนวยความสะดวกเชิงปัญญา" (Intellectual Facilitator) ที่ทำหน้าที่ประคับประคองบทสนทนาและรักษาสมดุลของอำนาจไม่ให้ความคิดเห็นใดความเห็นหนึ่งครอบงำกระบวนการเรียนรู้ แต่เปิดโอกาสให้ทุกเสียงได้มีส่วนร่วมในการสร้างความหมายใหม่ร่วมกันในเขตพัฒนาการส่วนบุคคล (ZPD) อย่างแท้จริง

2. Dynamic Discovery (การค้นพบเชิงพลวัต) องค์ประกอบที่สองเน้นการสร้างองค์ความรู้ผ่าน "วงจรแห่งการเผชิญหน้า" โดยจัดวางสถานการณ์ให้ผู้เรียนต้องเผชิญกับภาวะไม่สมดุลทางปัญญา (Cognitive Conflict) หรือโจทย์ปัญหาที่ท้าทายความเชื่อเดิม เพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดการค้นคว้าแสวงหาคำตอบ (Inquiry) กระบวนการนี้คือการเปลี่ยนสถานะของผู้เรียนจากการรับสารอย่างนิ่งเฉย (Passive) ไปสู่การเคลื่อนไหวเชิงรุก (Movement) ผ่านการลงมือปฏิบัติและปฏิสัมพันธ์กับแหล่งข้อมูลที่หลากหลายนอกเหนือจากตำราเรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาปรับปรุงและจัดระบบโครงสร้างทางปัญญา (Schema) ของตนเองให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับสภาวะการณ์ปัจจุบัน ผลลัพธ์ที่ได้จึงไม่ใช่เพียงการท่องจำเนื้อหาตามหลักสูตร แต่เป็นการกลั่นกรองจนกลายเป็น "ความรู้ที่ใช้งานได้จริง" (Functional Knowledge) ซึ่งผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในฐานะที่เป็นผู้ค้นพบและสร้างความหมายนั้นขึ้นมาด้วยตนเอง

3. Diversity Synergy (การผสมผสานความหลากหลาย) มิติดังกล่าวเป็นหัวใจของการนำปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมาประยุกต์ใช้ โดยมุ่งเน้นการนำ "พหุปัญญาและบริบทที่แตกต่างกัน" ของผู้เรียนมาเป็นพลังขับเคลื่อนการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการออกแบบกิจกรรมกลุ่มแบบคละความสามารถและพื้นฐานวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการปะทะสังสรรค์ทางความคิดที่หลากหลาย หัวใจสำคัญคือการสร้างทัศนคติที่มองว่า "ความต่างไม่ใช่ความผิด" แต่เป็นโอกาสทองในการขยายพรมแดนความรู้ให้กว้างไกลกว่าเดิม การที่ผู้เรียนได้เห็นและยอมรับมุมมองที่แตกต่างจะช่วยบ่มเพาะความยืดหยุ่นทางความคิดและความใจกว้าง (Open-mindedness) นำไปสู่ผลลัพธ์คือการสร้าง "ความหมายร่วมกัน" (Shared Meaning) ที่มีความครบถ้วน รอบด้าน และก้าวข้ามขีดจำกัดของบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมหรือกรอบความคิดแบบชั่วคราวซ้ำๆ ที่มักพบในสังคมนวยุค

4. Deconstructive Reflection (การสะท้อนคิดเพื่อรื้อสร้าง) องค์ประกอบสุดท้ายถือเป็นจุดสูงสุดของกระบวนการเรียนรู้ที่เน้น "การรู้คิด" (Metacognition) โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถามย้อนกลับเชิงลึกเพื่อสำรวจฐานคิดของตนเอง เช่น การวิเคราะห์ปัจจัยเบื้องหลังความเชื่อหรืออคติที่ทำให้มองข้ามความจริงด้านอื่นไป กระบวนการนี้คือการ "รื้อ" (Deconstruct) กรอบความคิดเดิมที่อาจล้าสมัยหรือไม่สอดคล้องกับความจริงในปัจจุบัน แล้วทำการ "สร้างใหม่" (Reconstruct) ให้กลายเป็นองค์ความรู้เฉพาะตัวที่ผ่านการกลั่นกรองอย่างประณีต (Personalized Knowledge) ซึ่งเหมาะสมกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ผลลัพธ์ในขั้นนี้จึงก้าวข้ามจากการได้รับเพียง "ความรู้" (Knowledge) ไปสู่การเกิด "ปัญญา" (Wisdom) ที่เท่าทันต่อกระบวนการคิดของตนเองและเท่าทันต่อพลวัตของสังคมโลก ทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงตนอยู่บนฐานของเหตุผลที่ยืดหยุ่นและเป็นอิสระ

โมเดลนี้มีการทำงานในลักษณะของ "เกลียวส่ววนเชิงพลวัต" (Learning Spiral) ที่เริ่มต้นจากการ เสนวนา (Dialogue) เพื่อเปิดใจและสร้างพื้นที่ปลอดภัย นำไปสู่การ ค้นพบ (Discovery) ผ่านการเผชิญหน้ากับโจทย์จริง โดยใช้พลังจาก ความ หลากหลาย (Diversity) ของสมาชิกมาช่วยขยายขอบเขตความคิด และจบลงด้วยการ สะท้อนคิดเพื่อรื้อสร้าง (Reflection) เพื่อยกระดับความรู้สู่ปัญญา ก่อนจะวนกลับไปสู่การเรียนรู้รอบใหม่ที่ลุ่มลึกกว่าเดิม โมเดลนี้จึงเป็นตัวแทนของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

ที่ยังคงให้คุณค่ากับหลักการและเหตุผล แต่ในขณะเดียวกันก็เปิดพื้นที่กว้างขวางให้กับความเป็นไปได้ใหม่ ๆ โดยไม่ยึดติดกับกรอบความจริงแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดเพียงหนึ่งเดียว

11. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์แนวทางการเรียนรู้เชิงรุกตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางงานวิจัยนี้ได้สะท้อนให้เห็นทั้งศักยภาพและข้อจำกัดในบางประการ เพื่อเป็นการส่งเสริมขยายผลการศึกษาและต่อยอดองค์ความรู้ให้เกิดความลุ่มลึกและสามารถนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม จึงขอเสนอข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้และการวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

1. งานวิจัยในอนาคตอาจมุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้กรอบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่พัฒนาขึ้นภายใต้หลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางผ่านระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการในบริบทชั้นเรียนจริงของระดับการศึกษาที่หลากหลาย โดยให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ผลลัพธ์เชิงคุณภาพที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงเชิงกระบวนการและพัฒนาการภายในของผู้เรียน

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบกรอบคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลางกับแนวคิดทางปรัชญาและจิตวิญญาณจากบริบทตะวันออก อาทิ พุทธปรัชญาหรือแนวคิดปัญญาศึกษา เพื่อสังเคราะห์จุดร่วมทางแนวคิดและพัฒนาแนวทางการบูรณาการที่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมและสังคมไทย

3. งานวิจัยเชิงสำรวจหรือเชิงคุณภาพควรให้ความสนใจกับการศึกษามุมมองและประสบการณ์ของครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกภายใต้กรอบปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเกื้อหนุนและข้อจำกัดที่มีผลต่อการนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้ในทางปฏิบัติ

4. ควรมีการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ที่สามารถสะท้อนมิติการพัฒนาผู้เรียนในเชิงลึก อาทิ การรู้เท่าทันตนเอง การเติบโตทางจิตวิญญาณ และการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพของชีวิตผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างความสมบูรณ์ของการประเมินผลทางการศึกษาในกรอบแนวคิดนี้

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

_____. (2551). **แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

กิริติ บุญเจือ. (2560). **ชุดปรัชญาสวนสุนันทา ปรัชญาและจริยศาสตร์เบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

_____. (2560). **ชุดปรัชญาสวนสุนันทา ปรัชญาและจริยศาสตร์ยุคใหม่ (ช่วงสร้างระบบเครือข่าย)**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

- _____. (2563). **ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนวัฒน์ จวนแจ้ง. (2566). “การสอนวิทยาศาสตร์ตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง.” วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย 8 (กรกฎาคม-กันยายน 2567) :1657-1671.
- พจนา มาโนช. (2564). **ปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง**. วารสารสถาบันพอดี, 5(1), 10-29.
- _____. “**ธุรกิจครอบครัวในกระบวนทัศน์หลังนวยุคสายกลาง หลักการของหลังนวยุคนิยมสายกลาง**”. วารสารปารมิตา ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม, 5(2), 300-306.
- เมธา หริมเทพาธิป หริมเทพาธิป. (2559). “การศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคนิยมสายกลาง: วิเคราะห์จากหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9”. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, 4 (1), 120-132.
- _____. (2559). **การจัดการเรียนรู้เชิงรุกและพัฒนารการเรียนรู้ของผู้เรียน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น. (2567). **คู่มือแนวทางการดำเนินงานขับเคลื่อน “อาเซียนวิถีสู่การเรียนรู้”**. ขอนแก่น.
- _____. (2567). **รายงานการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา**. ขอนแก่น: สพม.ขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). **แนวทางการนิเทศ เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้**. กรุงเทพฯ.
- _____. (2562). **แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). **รายงานการศึกษารูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: สกศ.
- สุริยา วิทยาประดิษฐ์. (2561). “**รูปแบบการสอนตามแนวทางการศึกษามุ่งผลลัพธ์เป็นฐาน สำหรับวิชาอิเล็กทรอนิกส์ชีวแพทย์ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร**,” ENGINEERINGTRANSACTIONS 21 (มกราคม-มิถุนายน 2561) : 90-98.
- _____. (2561). **รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในระบบการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bonwell, C.C.; & Eison.J. A. (1991). **Active Learning: Creative Excitement in the Classroom**. ASHE-ERIC Higher Education Reports No. 1. Washington, D.C.

- Bunchua, K. (2008). **Handbook of Ethics According to International Academic Principles.** Bangkok: Chanin Printing.
- Counts, G. S. (1932). **Dare the School Build a New Social Order.** New York: John Day Company.
- Dewey, J. (1938). **Experience and Education.** New York: Macmillan.
- Habermas, J. (1984). **The Theory of Communicative Action.** Boston: Beacon Press.
- Jonassen, D. H. (1999). **Designing Constructivist Learning Environments.** In C. M. Reigeluth (Ed.), *Instructional-design Theories and Models: A New Paradigm of Instructional Theory* (Vol. 2, pp. 215–239). **Lawrence Erlbaum Associates.**
- Marzano, R. J. (2003). **What Works in Schools: Translating Research into Action.** Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development (ASCD).
- Meyers, C.; & Jones, T. B. (1993). **Promoting Active Learning: Strategies for the College Classroom.** San Francisco: Jossey-Bass
- Piaget, J. (1970). **Science of Education and the Psychology of the Child.** New York: Orion Press.
- Silberman, M. (1996). **Active Learning.** Boston: Allyn & Bacon.
- Vygotsky, L. S. (1978). **Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes.** Cambridge, MA: Harvard University Press.